

Kvalitetsplan/handbok för automatiskt brandlarm

Anslutet till räddningstjänsten Gotland

Kvalitetsplan/handbok för automatiskt brandlarm

Innehåll

1. Inledning	2
2. Ansvar	2
3. Anslutning	3
4. Larmöverföring	3
5. Organisation vid larm	3
6. Teknisk utformning av anläggningen	4
6.1 Blixtljus	4
6.2 Centralenhet och brandförsvarstablå	4
6.3 Nyckelhantering	4
7. Larmlagring	5
8. Tillförlitlighetshöjande åtgärder	5
9. Frånkoppling av anläggningen	5
10. Skötsel, underhåll och kontroll	6
11. Utbildning	6
11.1 Anläggningsskötare	6
11.2 Larmorganisation	7
12. Dokumentation	7
13. Tillsyn	7
14. Debitering	8
15. Bilaga 1: Beskrivning av process i samband med anslutning av automatiskt brandlarm	9

1. Inledning

Syftet med ett automatiskt brandlarm är att skydda människor och egendom. **En tidig upptäckt** av brand är en förutsättning för att människor ska hinna utrymma och för att kunna vidta åtgärder för att begränsa brandens konsekvenser. Därför utgör det automatiska brandlarmet en viktig del i byggnadens brandskydd.

Tillförlitligheten i de till Räddningstjänsten vidarebefordrade larmen har genom åren generellt sett varit låg. Cirka 95% av de inkomna automatiska brandlarmen inom Räddningstjänstens område utlöses av andra orsaker än brand. Majoriteten av dessa larm inträffar vardagar mellan klockan 7 och 17 och orsakas ofta av matlagning, heta arbeten, smutsiga detektorer och en stor del av larmen har okänd/annan anledning. Förutom att dessa onödiga larm medför ett avbrott i verksamheten, så kan det även få till följd att samhällets resurser finns på fel plats när en olycka inträffar.

Kvalitetsplanen/handboken syftar till att höja brandlarmsanläggningarnas tillförlitlighet, höja verksamheternas beredskap och kompetens att hantera ett utlöst larm. Ett utlöst automatiskt brandlarm skall alltid följas upp av **rätt åtgärd**. Detta skall leda till tryggare arbetsmiljö och ökad säkerhet för verksamheterna då personer på plats genomför de omedelbara åtgärder som är nödvändiga för att rädda liv och begränsa skador i händelse av brand. Det kommer också att leda till effektivare användning av samhällets resurser för räddningstjänst.

Dokumentationen enligt denna kvalitetsplan/handbok integreras lämpligen med dokumentationen av ägarens och nyttjanderättshavarens systematiska brandskyddsarbete.

2. Ansvar

Ägaren eller nyttjanderättshavaren har ansvaret för brandskyddet i en byggnad. Ansvaret innefattar även den automatiska brandlarmsanläggningen. Det innebär ansvar för anläggningens status och underhåll, men även ansvar för de larm som anläggningen genererar. Ägaren av en automatisk brandlarmsanläggning ansvarar för att den signal som sänds vidare från anläggningen är nog tillförlitlig för att samhället skall genomföra en räddningsinsats.

Ansvarsförhållandet mellan anläggningsägare och räddningstjänsten regleras i anslutningsavtalet. Om anläggningsägare och nyttjare av anläggningen är två juridiska personer skall ansvarsförhållandet regleras dem emellan.

Till varje anläggning skall det finnas minst två utsedda anläggningsskötare som utses av anläggningsägaren. Anläggningsskötaren skall ha tillträde till samtliga lokaler och utrymmen som är skyddade. Han skall dessutom känna till vad som händer när larm utlöses, var det finns brandredskap och hur dessa används. Det åligger anläggningsskötaren, eller ersättaren, att snarast bege sig till anläggningen vid larm.

Anläggningsägaren ansvarar också för arbetet med att höja kvaliteten på anläggningen enligt kvalitetsplanen.

3. Anslutning

Innan en ny eller befintlig brandlarmsanläggning kopplas till Räddningstjänsten skall anläggarintyg och leveransbesiktningsintyg uppvisas. Befintliga anläggningar skall även uppvisa intyg från senaste revisionsbesiktning. Brandlarmsanläggningen skall innan inkoppling till räddningstjänsten vara väl avprovad och varit i provdrift under minst 2-3 veckor utan anmärkningar för att undvika onödiga larm till räddningstjänsten. Anläggningsägaren ombesörjer att räddningstjänsten har tillträde till lokaler som omfattas av brandlarmet och att nödvändiga nycklar finns tillgängliga till dessa. Nycklar förvaras i godkänt nyckelskåp monterat på fasad vid entrén in till centralapparaten. Om anläggningsägaren väljer att inte lämna ut nycklar till Räddningstjänsten, istället meddela vilken plats som skall användas för inbrytning. Se bilaga 1 för exempel på process i samband med anslutning av ett automatiskt brandlarm.

Innan larmet kopplas in skall Räddningstjänstens uttryckande organisation från den brandstation som har automatlarmsobjektet i sitt släckområde, genomföra studiebesök på platsen. Utöver detta genomför Räddningstjänsten en kontroll på plats att anläggningen uppfyller de krav som ställs i denna skrift samt i förekommande fall i byggnadens brandskyddsdocumentation, samt att tillhandahållna nycklar passar och fungerar. Även koder, kort eller tagg för hantering av inbrottslarmet ska vara tillgängliga. Avtal skrivs mellan anläggningsägare (kunden) och räddningstjänsten. Slutligen läses objektets nycklar in i RäddningsNyckelBoxen och larmförmedlaren informeras om att larmet är godkänt för skarp drift. Under förutsättning att inga anmärkningar finns vid kontrollen är Räddningstjänstens målsättning är att tiden, från det att larmförmedlaren kontaktar Räddningstjänsten tills det att larmet godkänns för skarp drift, inte skall överstiga två veckor.

Kontakta räddningstjänstens automatlarmsansvarige för samråd i samband med projektering av ny anläggning och vid större förändringar av befintlig anläggning.

4. Larmöverföring

Regler i SBF 110 avseende larmöverföring ersätts efterhand av SBF 1421:1 som är baserad på europainormerna EN 54-21 och EN 50136-1-1. SBF 1421:1 medger överföring i mobiltelefonnätet vilket inte är fallet med SBF 110. Räddningstjänsten godkänner för närvarande larmöverföring enligt både SBF 110 och SBF 1421:1.

5. Organisation vid larm

För att öka säkerheten för de personer som vistas i lokaler som skyddas av en automatisk Brandlarmsanläggning, krävs en väl fungerande larmorganisation. Detta är också en förutsättning för larmlagring. Anläggningsägaren ansvarar för att tillse att nyttjanderättshavaren upprättar en larmorganisation. Larmorganisationens uppgift är att hantera larm från den automatiska brandlarmsanläggningen under verksamhetstid.

Larmorganisationen uppgift vid larm är att (se SBF 110:8 kap 5.8) :

- Fastställa platsen varifrån larmet uppkommit och orsaken till larmet
- Underrätta berörda personer inom objektet om en eventuell brand
- Initiera utrymning av de personer som vistas i byggnaden
- Svara för tillgängligheten till larmade utrymmen, t.ex. upplåsning av dörrar
- Vidta åtgärder för att begränsa branden
- Förbereda räddningstjänstens ankomst (t.ex. lämna information via SOS, 112)
- Kvittera och återställa larm som inte vidarebefordrats till räddningstjänsten

Larm som vidarebefordrats till räddningstjänsten får endast återställas av räddningstjänsten eller av person med erforderlig kunskap om anläggningen!

6. Teknisk utformning av anläggningen

Anläggningen för det automatiska brandlarmet skall vara planerad och installerad enligt reglerna i SBF 110:8 och uppbyggda av materiel som uppfyller reglerna. Undantag från reglerna skall vara dokumenterade samt redovisade och överenskomna med räddningstjänsten. Undantag medges endast om säkerheten inte påverkas för de personer som vistas i lokalerna.

Anläggningen skall vara utformad med hänsyn till miljöförhållanden och verksamhet så att onödiga larm undviks. Målsättningen skall vara att endast larm orsakade av brand skall överföras till räddningstjänsten. Detta innebär att det skall finnas teknik för larmlagring och/eller andra tekniska åtgärder för att öka tillförlitligheten i larmsignal som vidarebefordras till räddningstjänsten.

6.1 Blixtljus

Blixtljus skall monteras på fasaden utanför centralapparat i angreppsvägen. Färgen på linsen skall vara orange. Skylt skall sättas med texten ”Brandlarm”. Blixtljuset skall aktiveras när larm utlöst.

6.2 Centralenhet och brandförsvarstablå

Centralenhet, centralutrustning eller centralapparat är olika benämningar på samma sak. Oavsett namn tar den emot alla signaler från detektorer och larmknappar och den skickar ut alla signaler till larmdon, räddningstjänst och andra styrningar. Den indikerar händelser, funktionsövervakar ingående ledningar och komponenter samt kan manövrera olika funktioner. Centralutrustning skall uppfylla SBF 110:8 kap 6.1.4.

En brandförsvarstablå presenterar på ett snabbt och överskådligt sätt den information från centralenheten som Räddningstjänsten behöver. Tablå kan vara integrerad i centralenheten men kan också placeras bredvid denna eller, om Räddningstjänsten finner det lämpligt, på annan plats i byggnaden. Brandförsvarstablå skall vara utförd enligt SS 3654.

6.3 Nyckelhantering

Med nycklar avses nycklar, passerkort, koder, så kallade ”taggar” eller motsvarande som ger tillträde till automatlarmsobjektet. För att säkerställa Räddningstjänstens tillgång till automatlarmsobjektet skall anläggningsägaren tillhandahålla de nycklar som krävs. I första hand rekommenderas mekaniska nycklar. Om icke mekaniska nycklar används skall deras behörighet sättas till oändlig i tid och ej bli föremål för omprogrammering. Vid förändringar avseende lås och nycklar på automatlarmsobjektet ansvarar anläggningsägaren för att Räddningstjänsten förses med nya nycklar.

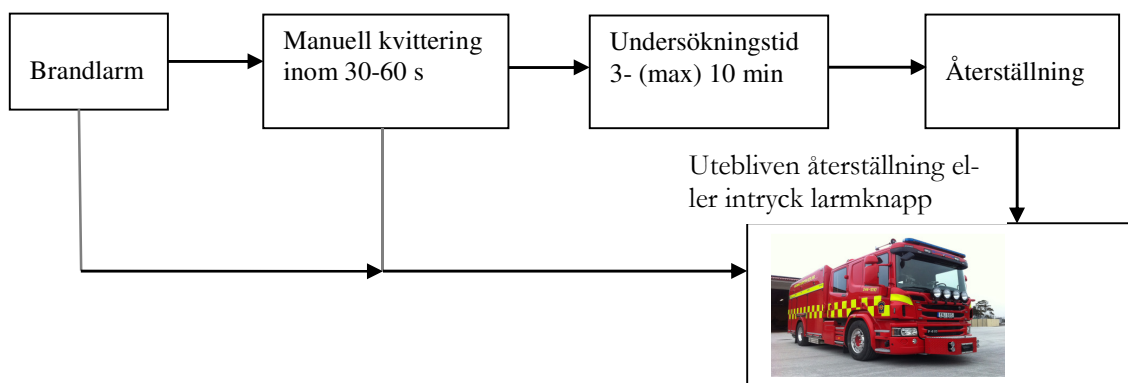
Räddningstjänsten Gotland tillämpar principen att nycklar skall förvaras åtkomligt för Räddningstjänsten på objektet. Anläggningsägaren ansvarar därför för att en RäddningsNyckelBox beställs av leverantör enligt nedan och monteras i anslutning till entrén vid centralenheten eller brandförsvarstablån. I RäddningsNyckelBoxen förvaras objektets nycklar. RäddningsNyckelBoxen är certifierad i klass 5 (högsta) av Svensk Brand & Säkerhets Certifiering AB. Tillträde till RäddningsNyckelBoxen har enbart Räddningstjänsten.

Kontakta Räddningstjänsten för godkända leverantörer av RäddningsNyckelBox.

Anläggningsägaren kan välja att inte lämna ut nycklar till Räddningstjänsten. I detta fall skall Räddningstjänsten anvisas mest lämpade plats för inbrytning till objektet i händelse av larm.

7. Larmlagring

Om det automatiska brandlarmet skyddar lokaler där personal vistas, kontinuerligt eller vissa tider av dygnet, bör larmlagring (enligt SBF 110:8 kap 5.8) finnas under verksamhetstid. Detta innebär att vidarekopplingen av larmsignalen till räddningstjänsten under denna tid är fördröjd och att ett larm kvitteras och undersöks av personal på plats. Om larmet inte kvitteras och återställs eller om larmknapp trycks in vidarekopplas larmsignalen automatiskt till räddningstjänsten. Observera att larmlagring kräver att det finns en fungerande larmorganisation. Befintliga anläggningar som inte uppfyller kraven på larmlagring bör kompletteras så att denna teknik är möjlig.

På objekt där det automatiska brandlarmet inte är ett direkt personskydd för människor som inte kan utrymma på egen hand eller där det inte finns sovande människor med dålig lokalkännedom kan larmlagring utgöras av annan åtgärd. Detta kan t.ex. ske genom tidsstyrd fränkoppling av utgående larmsignal under normal verksamhetstid eller genom att SOS Alarm motringer enligt upprättad kontaktlista och kontaktpersonen undersöker och återställer larmet. Om SOS Alarm inte får någon kontakt vid motringningen alarmeras räddningstjänsten.

8. Tillförlitlighetshöjande åtgärder

Ägare av automatiska brandlarmsanläggningar med vidarekoppling till räddningstjänsten skall arbeta med åtgärder för att öka tillförlitligheten i utgående larmsignal. I lokaler där personer endast vistas tillfälligt skall tekniska åtgärder vidtas för att minska risken för onödiga larm. Exempel på åtgärder kan vara att införa tvådetektor- eller tvåsektionsberoende larm eller andra åtgärder enligt SBF 110:8 kap 6.12. Observera att vissa åtgärder kräver godkännande från eventuell kravställare, t.ex. försäkringsbolag.

9. Fränkoppling av anläggningen

I lokaler som skyddas av automatiskt brandlarm och där tillfälliga arbeten skall utföras som riskerar att orsaka ett onödigt larm skall fränkoppling av berörda detektorer/sektioner ske.

Frånkoppling får endast göras av anläggnings-skötaren eller annan av anläggningsägaren utsedd person. Brandskyddet skall vid sådana tillfällen istället bestå av personell bevakning och larmning. Exempel på sådana tillfälliga arbeten är de som orsakar damm, rök eller ånga.

Hel eller delvis frånkoppling av ett automatiskt brandlarm överstigande 24 timmar där larmet är ett direkt personskydd för människor som inte kan utrymma på egen hand eller som skyddar sovande människor med dålig lokalkännedom får endast ske efter samråd med räddningstjänsten.

Under frånkopplingstiden skall anläggningsägaren vidta och bekosta de tillfälliga åtgärder som är nödvändiga för att upprätthålla säkerheten. Anläggningsägaren skall utan dröjsmål anmäla till SOS Alarm om larmanläggningen helt eller delvis sätts ur funktion.

Anläggningsägaren ansvarar för att entreprenörer och/eller egen personal informeras om vilka åtgärder som skall vidtas före och efter tillfälligt arbete (enligt ovanstående) samt vilka rutiner som gäller vid brand-/utrymningslarm. Rutinerna skall vara dokumenterade och genomförda frånkopplingar skall dokumenteras i kontrolljournalen.

Räddningstjänsten kan besluta att vidarekopplingen till räddningstjänsten frånkopplas på grund av onödiga larm som orsakas av brister i anläggningen.

Om anläggningen kopplas bort på grund av onödiga larm kommer den att beaktas som en ny anläggning när den kopplas in igen (se Anslutning).

10. Skötsel, underhåll och kontroll

Anläggningsägaren är skyldig att:

- Meddela räddningstjänsten vid större förändringar i anläggningen och uppvisa anläggarintyg efter färdigställandet.
- Underhålla och prova anläggningen fortlöpande enligt anläggarfirmans skötsel och underhållsinstruktioner vari månads- och kvartalsprov ingår.
- Revisionsbesiktiga brandlarmsanläggningen minst en gång per kalenderår med högst 15 månaders mellanrum av besiktningsman som är godkänd av Sveriges Försäkringsförbund. Under speciella förhållanden kan kravställare begära ökad/minskad frekvens av besiktningar.
- Anlita godkänd anläggarfirma avseende större regelbundna underhållsarbeten (utbyten av smutsiga detektorer, revisionsbesiktningar etc). Rekommenderat utbytesintervall för rök- och samplingsdetektorer i smutsig miljö är 3 år (t.ex. industri) och 5 år i ren miljö (t.ex. kontor/vård), med reservation för lokala förutsättningar.
- Ha upprättade rutiner för uppföljning av onödiga larm och åtgärdande av orsaken till larmet.

11. Utbildning

11.1 Anläggningsskötare

Personer utsedda som anläggningsskötare skall erhålla adekvat utbildning för skötseln av anläggningen, vilket innebär god kännedom om reglerna i SBF 110:8 samt kunskaper om

funktion och handhavande av den automatiska brandlarmsanläggningen. Utbildningen skall även förnyas/uppdateras med jämna mellanrum vilket med fördel kan integreras i det systematiska brandskyddsarbetet. Anläggningsskötare skall också ha kunskap om det som beskrivs i kvalitetsplanen.

11.2 Larmorganisation

De personer som är utsedda att ingå i en larmorganisation skall vara väl förtrogna med lokaler och verksamhet, ha god kännedom om åtgärder vid larm samt kunskap om larmlagringsfunktionen. Det skall också finnas instruktioner för all övrig personal inom anläggningen (SBF 110:8 kap 5.8 och 11.4). Larmorganisationens uppgifter skall övas regelbundet och utrymningsövningar bör genomföras minst 1 gång/år. Erhållen kompetens och genomförda övningar skall dokumenteras.

12. Dokumentation

Anläggningssägaren är skyldig att hålla nödvändig dokumentation över anläggningen. I detta ingår:

- Orienterings- och serviceritningar (ska vara placerade vid centralapparaten)
- Kontrolljournal (ska vara placerad vid centralapparaten)
- Instruktioner för skötsel och underhåll (ska vara placerade vid centralapparaten)
- Anvisningar viktiga för rtj, t.ex. namn och telefonnummer till anläggningsskötare (ska vara placerade vid centralapparaten)
- Aktuellt anläggarintyg (Kopia ska vara placerad vid centralapparaten)
- Anvisningar för förfarandet vid brandlarm, felsignal och återställning (Ska vara placerade vid centralapparaten)
- Revisionsbesiktningsintyg (rekommenderas att kopia på senast utförda finns vid centralapparaten)
- Rutiner vid fränkoppling av anläggningen (rekommenderas att förvara de vid centralapparaten)
- Anslutningsavtal
- Tillsynsprotokoll
- Beskrivning av larmorganisation med tydliggjort funktionsansvar
- Instruktioner för övrig personal (intern och extern) vid larm
- Rutiner för uppföljning av onödiga larm

Dokumentationen enligt ovanstående integreras lämpligen med dokumentationen av ägarens och nyttjanderättshavarens systematiska brandskyddsarbete.

13. Tillsyn

I syfte att på ett aktivt sätt bidra till att minska antalet onödiga larm följer räddningstjänsten kontinuerligt upp inträffade larm från automatiska brandlarmsanläggningar enligt särskilda

rutiner. I samband med den ordinarie tillsynen på byggnaden/verksamheten genomför räddningstjänsten också uppföljning av brandlarmsanläggningen avseende hur man arbetar med kvalitetshöjande åtgärder. Tillsyn kan också komma att ske på grund av t.ex. onödiga larm.

I samband med att anläggningen har larmat och orsaken visar sig vara ett felaktigt larm kommer en tillsyn på skötsel och underhåll av den automatiska brandlarmsanläggningen att genomföras av räddningspersonalen på plats.

14. Debitering

Räddningstjänsten äger rätt att enligt av kommunen fastställd taxa debitera varje verkställd utryckning som inte förorsakats av brand eller annat nödläge och som inte beror på omständighet som faller utanför anläggningsägarens kontroll (onödig utryckning).

Nedan visas exempel på larmorsaker som kan komma att debiteras enligt fastställd taxa.

- **Bristande underhåll**
T.ex. smutsiga detektorer, dåliga batterier, eller att de prov/underhåll som ska utföras regelbundet enligt SBF 110:8 ej blivit utförda.
- **Detektorval/placering**
Fel i samband med installation eller vid förändrad verksamhet i lokalerna
- **Felhantering**
Behörig/obehörig personal som hanterat anläggningen på ett felaktigt sätt i samband med t.ex. service/underhåll av anläggningen. Då personal har återställt brandlarmet vid räddningstjänstens framkomst och därmed försvårar vår insats.
- **Fordon**
Rök från bilar/truckar som körts in i lokaler som skyddas av rökdetektorer.
- **Hantverkare**
Arbete utan att fränkoppling ägt rum.
- **Levande ljus/tomtebloss**
Ljus, tomtebloss, inomhusraketer eller andra rökälstrare.
- **Matlagning**
Slarv vid matlagning, fel detektor har valts eller felaktig placering
- **Okänd/ej synlig orsak**
I de fall där bristande underhåll kan påvisas via kontrolljournalen i centralapparaten.
- **Rökgenerator**
Discorök eller rök från generator som aktiveras i samband med inbrottslarm.
- **Rökning**
Rökning i lokaler som skyddas av rökdetektorer. Undantag från denna regel är inom kommunens äldreomsorg där vi tar kontakt med verksamhetsansvarig för att få till stånd en förändring.

- **Sabotage**
Förorsakat av identifierad person
- **Städning**
Spolning där ånga/vatten orsakar larmet eller sopning där röken/dammet orsakar larmet.
- **Tekniska fel**
Fel som trots information ej åtgärdats debiteras vid varje efterföljande tillfälle
- **Ånga**
Ånga från duschrum, industriprocess.

15. Bilaga 1: Beskrivning av process i samband med anslutning av automatiskt brandlarm

Anslutningen

1. Befintlig/ny verksamhet planerar för en automatisk brandlarmsanläggning tillsammans med sakkunnig projektör.
2. Kontakt tas med räddningstjänsten angående planerad utformning av anläggningen och tänkt kvalitetsarbete, se rubriker i kvalitetsplan, på ett tidigt stadium.
3. Installatören kontakter SOS Alarm för meddelande om en ny brandlarmsanläggning.
4. SOS Alarm kontrollerar att deras mottagningsutrustning kan kommunicera med larmsändaren. Lämnar ut larmkod samt primär-/sekundärnummer vid uppringd larmöverföring.
5. SOS Alarm inväntar underlag från installatör eller kund.
Uppgifterna i underlaget matas in i databasen. Brandlarmet sätts på registrering (bevakas ej men kan provas).
6. SOS Alarm meddelar räddningstjänsten att ett nytt objekt är uppkopplat.
7. SOS Alarm avvaktar med att öppna larmet till dess att räddningstjänsten meddelar att larmet kan driftsättas.
8. Kunden eller installatören kontakter räddningstjänsten.
Anläggningsägaren ombesörjer att räddningstjänsten har tillträde till lokaler som omfattas av brandlarmet och att nödvändiga nycklar och orienteringsritningar finns tillgängliga till dessa. Nycklar ska förvaras i godkänt nyckelskåp monterat på fasad vid entrén in till centralapparaten. Även koder/kort/tagg för hantering av inbrottslarm ska vara tillgängliga.
9. Brandlarmsanläggningen är väl avprovad för att undvika onödiga larm till räddningstjänsten och anläggarintyg samt leveransbesiktningsintyg uppvisas för räddningstjänsten.
10. Anläggningskötare och ersättare är utsedda och anmälda.
11. Avtal skrivs mellan kunden och räddningstjänsten och objektet registreras i räddningstjänstens databas.
Räddningstjänsten meddelar SOS Alarm att brandlarmet kan öppnas. SOS Alarm öppnar larmet.